Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 45 (3560) Варшава, 9 листопада 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Людмили Лабович

Підляський українець Марко Хмелевський – лауреат премії POLIN 2025. с. 8

Проблема прапорів на будівлі Народного дому. с. 3

Зустріч, яка єднає. с. 9

ISSN 027-8254
45
9 770027 825252

eprasa.pl 1f5109d481

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Радослав Сікорський: «Апетит росії до війни не зменшився, скоріше – навпаки»

«Краще межувати з незалежною Україною, яка прагне європейської інтеграції, ніж з танками путіна», – сказав Радослав Сікорський, віцепрем'єр-міністр і міністр закордонних справ Польщі, під час зустрічей з мешканцями Перемишля.

Жовтневий візит очільника польської дипломатії до Перемишля був частиною туру Регіональними центрами міжнародних дебатів. На зустрічі в Перемиській школі права та адміністрації були присутні приблизно 200 осіб.

«Перемишль – це символічне місце», – зазначив Радослав Сікорський і нагадав, що у 2023 році Перемишль отримав відзнаку «Місто-рятівник».

Водночас політик навів дані, що демонструють зростання військового потенціалу кремля. «Військові витрати росії цього року оцінюють у 15,5 трильйона рублів, або майже 700 мільярдів злотих, що на 3,4% більше, ніж минулого року», – повідомив міністр. Він зазначив, що москва продовжує підготовку до тривалого протистояння.

Більшу частину зустрічі було присвячено саме війні в Україні. Віцепрем'єр-міністр додав, що це питання має фундаментальне значення для безпеки Польщі.

«Сподіваюся: нікого не потрібно переконувати, що вільна Україна – це польський державний інтерес», – наголосив він.

Візит Радослава Сікорського до Перемишля відбувся в часи зростання міжнародного напруження та дискусій щодо подальшої підтримки Києва. Міністр також зауважив, що це часи посилення російської дезінформаційної кампанії.

Зокрема, він нагадав, що багато онлайн-акаунтів, які «підбурюють поляків та українців проти одне одного», з'явилося як «антивакцинальні» під час пандемії.

Про дезінформацію Радослава Сікорського питав Ігор Горків, голова Перемиського відділу ОУП, який був присутній на зустрічі разом з іншими діячами організації. Представника Об'єднання, серед іншого, цікавили інструменти, завдяки яким можна притягнути до відповідальності тих, хто поширює дезінформацію.

«Не повинно бути так, щоб іноземні соціальні мережі дозволяли таке втручання, таку когнітивну війну з боку наших ворогів у нашому кіберпросторі, не вимагаючи жодних стандартів», – відповів Радослав Сікорський.

Він заявив, що 80% проблем зникли б, якби було дотримано простого правила – все незаконне в «аналоговому світі» є незаконним і в «цифровому»: «Хоча я ціную свободу слова, інтернет-бот, фінансований фермами тролів у Санкт-Петербурзі, не повинен мати жодних прав. Його слід заблокувати та виключити з цифрового світу».

У зв'язку з цим міністр закордонних справ також звернув увагу на відповідальність політичного класу, включно з «політичними підприємцями», які використовуватимуть ситуацію для «політичного бізнесу».

Радослав Сікорський навів приклад Ґжеґожа Брауна та Януша Корвіна-Мікке. Він нагадав, що протягом кількох годин після того, як 9-10 вересня безпілотники порушили повітряний простір Польщі, ці політики повідомили, що то були українські дрони.

«Це не тільки безвідповідально. Це вже служить іноземним інтересам», – сказав політик.

Запитання з аудиторії також стосувалися польсько-українських відносин, зокрема історичних, наприклад, Волині.

«Це дуже важливе та болісне питання. Пояснити кривди завжди важко», – вважає Радослав Сікорський, який зазначив, що в цій «етнічній чистці з ознаками геноциду», за даними різних істориків, могло загинути приблизно 100 тисяч людей.

Одночасно він нагадав, що в аналогічний період, у 1937-1938 роках, відбулася «Польська операція» НКВС, в якій вбито понад 111 тисяч поляків. Політик зазначив, що тоді систематично було вирізано всю польську меншину в тодішньому Радянському Союзі, зокрема на території України.

«Я запитую тих політиків, які вимагають пам'яті жертв Волині. Чому так мало говорять про понад 100 тисяч

eprasa.pl 1f5109d481

поляків, вбитих НКВС? Я не чую жодних вимог щодо репарацій від росії, не чую жодних вимог щодо пам'ятника польським жертвам у москві й не чую, наприклад, жодних планів щодо встановлення Дня пам'яті польських жертв операцій НКВС. Тож пам'ятаймо всіх наших убитих співвітчизників», – продовжив Радослав Сікорський.

У зв'язку з Волинською трагедією міністр вважає, що сьогодні, по-перше, важливою є пам'ять, а по-друге, те, чого хочуть досягнути Польща та Україна.

«Давайте погодимося в одному: що б ми не робили, вже не повернемо жодної волинської жертви. Але можемо діяти так, щоб вшанувати померлих і забезпечити їм християнське поховання», – сказав політик. Він додав, що під час каденції нинішнього уряду було досягнуто домовленості з українською владою про відновлення процесу ексгумації жертв.

«Думаю: ми нарешті знайшли правильну формулу, що не будемо звинувачувати одне одного, і щоб було зрозуміло, вина є також по нашому боці. Кожна сторона повинна зробити свою частину. Це означає виконати свій християнський обов'язок перед померлим або вбитим та забезпечити їм гідне поховання. І, на мою думку, немає сенсу робити ставки, кожен просто повинен виконати свою частину роботи в ім'я примирення», – завершив відповідь на питання про історичні взаємини Радослав Сікорський.

На зустрічі також свої питання поставили представники сільськогосподарської, транспортної та логістичної галузей. Один з учасників сказав, що в Медиці бракує навіть «звичайного пристойного крана для підйому 40-тонного контейнера».

Нагадаємо, що саме в Медиці планували побудувати так званий «сухий порт» – перевантажувальний вузол, зокрема для великої кількості зерна.

Проєкт не було запущено, серед іншого, через протести на кордоні та його блокування з польського боку фермерами та перевізниками.

У зв'язку з цим міністр згадав про «можливості, які Польща втрачає».

«Зверніть увагу на великий громадський конфлікт, який у нас був щодо торгівлі зерном з Україною. А що румуни зробили в той самий час за європейські гроші? Вони побудували зерновий термінал у Констанції. То хто ж краще розпорядився своїми ресурсами?» – поставив риторичне питання політик.

Він зазначив, що сьогодні Польща та Україна все ще можуть спільно використати переваги співпраці. Цього можна досягти, зокрема, шляхом інвестування в дорожню інфраструктуру, яку частково використовують у прикордонних регіонах для транспортування допомоги для України.

На його думку, частину європейських грошей варто витратити на обладнання та дорожню інфраструктуру. Ними може скористатися Польща, а також допомогти цим Україні в боротьбі та інтеграції до Європейського Союзу.

«Сподіваюся, що хтось написав уже проєкт з бюджетом та графіком робіт, який слід подати до Міністерства розвитку та Міністерства фондів. Інколи буває так, що просто потрібно дати Богу шанс», – підсумував Радослав Сікорський. ●

ПОДІЇ

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Проблема прапорів на будівлі Народного дому

З Народного дому вкотре зірвали український прапор, який є власністю почесного консула України в Перемишлі. Після останнього інциденту посол України відреагував, закликаючи, серед інших, Міністерство закордонних справ Польщі «вжити заходів у цій справі». Водночас деяким мешканцям міста також не дають спокій переплетені стрічки в кольорах польського та українського прапорів, що висять на будівлі НД. За задумом діячів перемиського ОУП, вони залишатимуться зв'язаними до 11 листопада.

Покарання за зірваний прапор – до року позбавлення волі

Останній інцидент зі зривом прапора стався ввечері 26 жовтня. Поліція отримала повідомлення про те, що з будівлі НД, де знаходиться Консульство України в Перемишлі, що розташована на вулиці Костюшка 5, зняли український прапор, а флагшток пошкодили.

Посол України в Польщі Василь Боднар прокоментував це у соцмережі X (колишній твіттер), наголосивши, що «хвиля антиукраїнської ненависті в соціальних мережах знову призвела до зриву прапора» в цьому місці.

«Я публічно та дипломатично звертаюся до польської поліції та Міністерства закордонних справ з проханням вжити відповідних заходів для пошуку винних та притягнення їх до відповідальності», – написав посол.

Речниця поліції в Перемишлі Кароліна Ковалік повідомила, що у зв'язку з цією справою поліціянти встановили й затримали двох чоловіків. «Це жителі Перемишля віком 21 й 23 роки. Матеріали у справі передано до Районної прокуратури в Перемишлі», – повідомляє речниця, яка додає, що у всіх п'яти попередніх випадках теж затримали зловмисників.

На момент друку цього випуску ми ще не отримали відповіді від Районної прокуратури Перемишля щодо висунутих підозрюваним звинувачень та можливого покарання.

4.

eprasa.pl 1f5109d481

Продовження з 3 сторінки

Василь Боднар у своєму дописі наголосив, що «польське законодавство передбачає до одного року позбавлення волі за наругу над державним прапором».

Варто зазначити, що це був шостий акт такого вандалізму за рік. На фейсбук-сторінці Посольства України читаємо, що прапор з Консульства України в Перемишлі та українського Народного дому, які розташовані в одному будинку, зривали 16 червня, 6 липня і 10 серпня. Ще у двох випадках – 16 серпня і 9 вересня – «зловмисники намагалися, але не змогли зірвати українську символіку з цього будинку».

«Повернути все до нормального стану!»

Варто відзначити, що влітку також була спроба розділити стрічки в національних кольорах Польщі та України, які діячі перемиського Об'єднання українців у Польщі вивісили на будинку Народного дому напередодні Дня Незалежності України, котрий святкують 24 серпня.

«Цей жест є доказом нашої незмінної польсько-української солідарності та турботи про добрі взаємовідносини. Ми хочемо, щоб наше сусідство ґрунтувалося на партнерстві та зичливості. Польща та Україна є рівноправними державами, які прагнуть гармонійного, безпечного майбутнього», – йдеться у дописі на фейсбук-сторінці НД, де зазначено, що стрічки будуть розв'язані після Дня Незалежності Польщі 11 листопада.

«Польща та Україна – близькі країни, готові захищати спільні європейські, демократичні цінності. Тільки разом ми можемо протистояти зовнішнім загрозам. Це важливо особливо зараз, враховуючи зростання напруженості, тривоги та дезінформації», – написали діячі Об'єднання у дописі, який з'явився 24 вересня.

Це була відповідь на дії Міхала Новотинського, мешканця Перемишля та творця ютуб-каналу «Polskie Drogi» (Польські дороги).

На початку вересня блогер опублікував відео та допис на своєму каналі та фейсбук-сторінці щодо зв'язаних стрічок. В одному із записів він, зокрема, питає: «Чи зв'язує нас жид, слабкий актор, якась наймана повія у світі мистецтва та наркоман на службі у світової мафії – Зеленський?»

У своїх відео Міхал Новотинський говорить про «провокацію» та просить «повернути все до нормального стану», тобто розв'язати стрічки на НД. Він додав, що інакше йому доведеться зробити це самому, навіть якщо втрутиться поліція. На думку блогера, такі дії не будуть «актом ворожості». Пізніше Новотинський попросив мешканців міста позичити йому драбину.

«Привіт, Перемишль! Чи може хтось позичити довгу розсувну драбину? Я хочу припинити цю провокацію та розв'язати стрічки, які хтось зв'язав у Народному домі – Українському домі, перш ніж вони дов'яжуть інші, наприклад, жидівські або червоно-чорні, що символізують нацистсько-бандерівських бандитів, геноцид та катів поляків, Бандеру та Шухевича», – читаємо у дописі на фейсбуці від 7 вересня.

Двома днями пізніше Міхал Новотинських опублікував у своєму профілі відео, на якому показано невдалу спробу розв'язати стрічки, вивішені на НД.

Занадто коротка драбина та «аукціон» у фейсбуці

Через півтора тижня, 20 вересня, на фейсбук-сторінці Міхала Новотинського з'явився ще один пост та відео, що стосуються стрічок. У них мешканець міста просив втручання мера Перемишля Войцеха Бакуна та Анджея Запаловського, депутата Сейму від партії «Конфедерація».

«Що прошу в мера та пана Запаловського, депутата Сейму? Я прошу драбину заввишки 8 метрів, бо нижча занадто коротка. Їх (стрічки – прим. ред.) не можна безпечно розплутати чи розв'язати», – говорить у своєму відео польський блогер.

Через місяць Новотинський повідомив у соцмережі, що мер Перемишля, попри прохання про втручання, «нічого не робить щодо цієї бандерівської провокації». У дописі від 24 жовтня чоловік заявив, що в одному зі своїх постів мер міста «навмисно» чи «ненавмисно» поширює брехню про те, що Міхал Новотинський є працівником Народного дому та Об'єднання українців у Польщі. Він також пояснив, що зустрічався з Ігорем Горківим, головою Перемиського відділу ОУП, під час виконання своїх службових обов'язків, коли «працював у компанії, яка доставляла продукти до Українського дому».

Допис викликав реакцію Войцеха Бакуна та дискусію. Серед іншого, мер міста з приватного профілю на фейсбуці звернувся до Новотинського, назвавши його «Михайлом» і висловивши сумніви, чи той взагалі є поляком. Загалом розмову можна інтерпретувати як «аукціон», на якому з'ясовують, хто більше співпрацює з Ігорем Горківим, тобто «зганьбився» зв'язками з представником української громади, ОУП та НД. Завершується суперечка з'ясуванням того, хто з опонентів більше «зловживає алкоголем».

Голова Перемиського відділу ОУП заявив, що «немає сенсу коментувати дискусію» і скерував усіх зацікавлених на фейсбук-сторінку Ліліани Каліновської, депутатки міської ради Перемишля (Liliana Kalinowska, Radna Rady Miejskiej w Przemyślu), яка опублікувала скриншот переписки.

Ігор Горків також нагадує всім і запрошує на символічний тост з нагоди Дня Незалежності Польщі в Народному домі в Перемишлі. Ця ініціатива вже кілька років об'єднує поляків та українців міста, що разом відзначають польське державне свято.

«Тост за незалежність!» відбудеться в Народному домі ввечері 11 листопада. Крім того, на той день заплановано дискусію. З нагоди цієї дати будівлю також прикрашатимуть стрічки кольорів польського та українського прапорів. ●

eprasa.pl 1f5109d481

«VIVA UKRAINA VIVA POLONIA» у Вроцлаві

Гурток ОУП у Вроцлаві запрошує 15 листопада на цьогорічну едицію «VIVA UKRAINA VIVA POLONIA».

Подія відбудеться у вроцлавській домівці на вулиці Руська 46А. Захід розпочнеться о 17:30 майстер-класом для дітей. У його рамах Анна Харитонова проведе малювання у стилі петриківського розпису. Також на гостей чекають майстер-клас українського танцю, який вестиме Наталія Стецюн з ансамблю «Студенти танцюють», та майстер-клас польського танцю, котрий проведуть інструктори Репрезентативного нижньосілезького ансамблю пісні й танцю «Вроцлав».

На завершення свята прозвучить концерт рок-гурту «Клуб 46» та фолькрокової команди «Тугай Бей». Початок – 19:00.

Як зазначають організатори, присутні матимуть нагоду поділитися спогадами про домівку на Руській, яка діє ще з 50-х років минулого століття. Саме тут було місце українських зустрічей студентів, родин із дітьми. Воно й досі служить українській спільноті міста. Організатори заохочують ще до заходу поділитися з ними старими фотографіями, що зображують діяльність домівки. Їх буде представлено в презентації. Надсилати світлини можна на адресу: wroclaw@ukraincy.org.pl

«Візьміть родину, знайомих, друзів – і зустріньмося на Руській!» – запрошують на захід члени вроцлавського гуртка ОУП.

Концерт хору «Журавлі» у Лігниці

9 листопада у Лігниці відбудеться концерт українського чоловічого хору «Журавлі».

Послухати українських пісень хористи та диригент хору запрошують до концертної зали в готелі «Адмірал» (Hotel Admirał, ul. Bielańska 37).

Початок – 18:00. Вхід – вільний.

Осіннє порядкування українських поховань у Польщі

30 жовтня українська громада Любліна прибрала та впорядкувала могили воїнів Армії Української Народної Республіки, що розташовані на православному кладовищі на вулиці Липовій.

«Велика подяка всім, хто відчував своїм обов'язком подбати про могили борців за волю України», – читаємо на фейсбуці повідомлення Українського товариства у Любліні.

Саме ця організація під головуванням доктора Григорія Купріяновича не один рік займається впорядкуванням поховань. Слід зазначити, що на сьогодні з кількадесяти могил, які були на кладовищі, залишилося тільки тринадцять.

Своєю чергою діячі гуртка ОУП у Кракові організували 25 жовтня прибирання могил українців, похованих на краківському Раковицькому цвинтарі.

«Дякуємо Пласту-Краків за приєднання вже черговий раз до спільної справи, а також всім іншим, що прийшли допомогти. Пам'ятаймо про українців, які творили наш сучасний Краків», – читаємо на фейсбук-сторінці гуртка, де також повідомлено, що тим разом вдалося прибрати 42 могили.

Акції проходили до Дня всіх святих, який відзначають 1 листопада. Нагадаємо, що впорядкування могил петлюрівців на Православному цвинтарі на варшавській Волі вже багато років проводить Громадська ініціатива з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві.

У Польщі писали Радіодиктант національної єдності

27 жовтня українці в усьому світі змогли долучитись до Радіодиктанту національної єдності. Цей захід, присвячений Дню української писемності та мови, безперервно проводять з 2000 року. Його мета полягає в об'єднанні українців як в Україні, так і за її межами, а не перевірці знань учасників.

Цьогоріч диктант під назвою «Треба жити!» авторства письменниці Євгенії Кузнєцової читала відома народна артистка України Наталія Сумська. До його написання приєднались також українці в Польщі, серед яких – українські дипломати, діячі громадських організацій, як-от Об'єднання українців у Польщі, учні та вчителі.

Спільно написати диктант можна було, зокрема, у Варшавській українській школі, приміщенні фонду «Зустріч» у Кракові, домівці в Ґданську (на фото).

День української писемності та мови відзначали теж учні та педагоги українських шкіл у Білому Борі, Ґурові-Ілавецькому та Перемишлі.

Ліцеїсти школи імені Тараса Шевченка в Білому Борі не лише долучилися до написання 26-го Радіодиктанту національної єдності. Цього ж дня вони взяли участь у конкурсі на найкращого читця поезій про українську мову. Як зазначено на фейсбук-сторінці школи, під час свята молодь ліцею згадала десять найголовніших мовних заповідей, які сформулював відомий лінгвіст Іван Огієнко. Перед глядачами теж було представлено гумористичну сценку «Від села до села», у якій зіграли учні ліцею та початкової школи.

Вихованці Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому того дня взяли участь у мовному квесті, організованому в гуртожитку. Команди виконували завдання, розгадували мовні загадки, шукали приховані підказки та демонстрували свої знання з української мови.

Тим часом учні та вчителі Комплексу загальноосвітніх шкіл № 2 імені Маркіяна Шашкевича у Перемишлі записали відео, у якому читають українські скоромовки.

Фото з фейсбук-сторінки Домівка Гданськ

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 1f5109d481

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Сергій Жадан отримав відзнаку «Медаль Свободи»

24 жовтня в Лодзі на відкритті однієї з найважливіших інтелектуальних подій Польщі, фестивалі «Ігри свободи», український письменник і військовослужбовець Сергій Жадан отримав Медаль Свободи. Отриману нагороду він виставить на аукціон, а кошти передасть на підтримку ініціативи «Хартія». Медаль Свободи було вручено вперше. Сергій Жадан – її перший лауреат. Крім власне медалі, український письменник отримав 10 тисяч євро.

«Ігри свободи» – міжнародний фестиваль ідей, який щороку об'єднує діячів культури, політиків, журналістів і науковців із різних країн Європи. Захід присвячений темам демократії, свободи слова та громадянської солідарності. Під час цьогорічного форуму Медаллю Свободи відзначили українського письменника Сергія Жадана.

«Ідеєю свободи просякнута наша сумна і повна протиріч цивілізація. Свобода червоною ниткою проходить через нашу культуру, історію і політику. Із цим усі погоджуються. Ідея свободи добре продається і добре сприймається. Але яке її справжнє значення? Яка її цінність?» – запитав у своїй промові під час вручення нагороди Сергій Жадан, підкреслюючи, що люди в Україні зараз дуже реально і дорогою ціною відчувають цінність слова «свобода».

«Непевні часи» – гасло цьогорічних «Ігор свободи». Протягом трьох днів, 24-26 жовтня, у межах фестивалю відбулося 170 подій. Зокрема, виступив міністр закордонних справ РП Радослав Сікорський, колишній президент РП Александр Квасневський, переможниця премії Ніке Еліза Концька, актор Джордж Клуні, письменники Щепан Твардох і Ґеорґі Ґосподінов та багато інших лідерів думок. Серед учасників цьогорічних «Ігор свободи» були також польський письменник Анджей Стасюк і головний редактор видання «Gazeta Wyborcza» Адам Міхнік, які висловили підтримку Україні.

Фото з фейсбук-сторінки Польський Інститут у Києві

Бойові застосування ракет «Фламінго» та «Рута»

Президент України Володимир Зеленський повідомив про бойові застосування українських ракет: «„Фламінго" – було бойове застосування. „Рута" – було бойове застосування. Ми робимо все, щоб цьогоріч ми спробували не по одній, по дві, по три, а серйозно спробували. Ми йдемо до цього. Ми вважаємо, що нам вдасться. Ми на це дуже сподіваємося. Тому що вже неодноразові наші використання показали, що може бути дієвий результат».

Також президент зазначив, що з європейської далекобійної зброї Україна застосовує лише Storm Shadow в нормальній кількості і меншій кількості SCALP, адже іншої зброї немає.

Володимир Зеленський зауважив, що 90-95% далекобійних уражень – це зброя українського виробництва.

Нагадаємо, що на початку жовтня Володимир Зеленський підтвердив успішне застосування ракет «Нептун» і «Фламінго» в парі.

Говорячи про удари у відповідь вглиб території агресора, глава держави зауважив, що в цьому питанні також є позитив. Тоді глава держави сказав, що українська ракета-дрон «Рута» вперше вразила 250 кілометрів + морську вишку.

Також 21 серпня Володимир Зеленський оголошував, що за кілька місяців «Фламінго» мають запустити у масове виробництво.

Україна вражає російські нафтові об'єкти та знищила «Орєшнік»

З початку повномасштабного вторгнення росії Україна успішно уразила 160 російських об'єктів нафтовидобутку та нафтопереробки. За вересень та жовтень таких об'єктів було уражено 20. Про це розповів очільник Служби безпеки України Василь Малюк.

«Це шість НПЗ, два нафтових термінала, три нафтобази і дев'ять нафтоперекачувальних станцій», – уточнив він щодо уражених у вересні та жовтні об'єктів.

«Це призвело до 20% дефіциту на внутрішньому ринку нафтопродуктів і простою 37% нафтопереробних потужностей», – заявив голова СБУ.

«Ми „жалимо" саме законні цілі. Нафтовидобуток, нафтопереробка – це 90% оборонного бюджету росії. Це брудні нафторублі, за рахунок яких ворог вбиває нас», – підкреслив Малюк.

Треба додати, що раніше Служба зовнішньої розвідки заявляла, що росія може до кінця року опинитися у залежності від імпорту пального на рівні до 60% без щонайменше шести місяців ремонту у спокійних умовах.

Атаки українських дронів, які з початку серпня вразили понад два десятки великих нафтопереробних заводів на території рф, занурили російський паливний ринок у кризу, якої він ще не бачив.

За розрахунками BBC, не менше 57 регіонів росії, тобто понад половину, зіткнулися з перебоями в постачанні палива після українських ударів по російських НПЗ.

Також Василь Малюк заявив, що від початку року Сили оборони України знищили 48% російських зенітних ракетно-гарматних комплексів «Панцир»: «У ворога, давайте визнаємо, дуже сильне ППО. І найкраще по наших дальнобійних безпілотниках працює їхній „Панцир". Так от, з початку 2025 року по сьогоднішній день ми знищили 48% відсотків „Панцирів". Це сьогодні пріоритет».

Голова СБУ додав, що росіяни виробляють 30 «Панцирів» на рік. Але кількість знищеного, за його словами, набагато перевищує те, виробляється.

Малюк зазначив, що сили Головного управління розвідки, Служби безпеки України та Служби зовнішньої розвід-

eprasa.pl 1f5109d481

ки знищили одну з трьох російських балістичних ракет середньої дальності «Орєшнік».

«До цього ми жодного разу це не озвучували. Але коротко і лаконічно можемо сказати, що один з трьох „Орєшників" було успішно знищено на їхній території на Капустіному Яру силами ГУР, СБУ і СЗР», – сказав він.

Голова СБУ зауважив, що «знищення було стовідсоткове, це була дуже успішна операція».

«Про це доповідалося виключно Верховному головнокомандуючому президенту України, також про це знали декілька президентів інших країн», – підкреслив Василь Малюк.

Він також зауважив, що операцію провели в той час, коли назву «Орєшнік» на широкий загал ще в принципі ніхто не знав. Ворог цією зброєю на той час особливо ще не погрожував.

«Якщо я не помиляюся, позаминулого літа провели ми цю успішну операцію», – конкретизував Василь Малюк.

В пресслужбі СБУ уточнили, що була знищена ракета, яка знаходилася в ангарі і була майже готова до пуску, в ніч із 8 на 9 липня 2024 року. Як відомо, анонсована дальність російської ракети «Орєшнік» сягає до 5,5 тисяч км. Швидкість польоту розробки оцінюється нібито у 10-11 Махів.

Соціологи: в Україні відновлення оптимістичних настроїв

Із 43% до 56% зріс відсоток українців, які вірять, що за 10 років їхня країна буде процвітаючою і перебуватиме у складі Європейського Союзу. Про це свідчать результати опитування Київського міжнародного інституту соціології.

Соціологи звертають увагу, що з жовтня 2022 року і до травня 2025 року була стабільна тенденція до зниження оптимізму в українському суспільстві, і в травні було вперше зафіксовано переважання песимістичних настроїв. Так, у травні 2025 року 47% вважали, що через 10 років Україна буде країною із зруйнованою економікою і великим відтоком населення – проти 43%, які вважали, що через 10 років Україна буде процвітаючим членом ЄС.

Утім, станом на початок жовтня спостерігається відновлення оптимістичних настроїв і наразі вже 56% оптимістично оцінюють майбутнє країни.

Натомість з 47% до 31% стало менше тих, хто вважає, що через 10 років Україна буде зруйнованою країною із значним відтоком населення.

Також простежується тенденція, що молодші українці є більшими песимістами. Так, серед респондентів у віці 18-29 років 49% вважають, що Україна через 10 років буде процвітаючою країною, а 39%, навпаки, бачать її зруйнованою. Тобто баланс оптимістичних-песимістичних оцінок становить +10% (на рівні України в цілому показник +25%). Серед уже 30-59 річних баланс оцінок +23%, а серед 60+ річних – +39%.

Опитування проводилося впродовж 19 вересня – 5 жовтня методом телефонних інтерв'ю на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів. У всіх підконтрольних уряду регіонах України було опитано 1008 респондентів у віці 18 років і старше. Статистична похибка такої вибірки не перевищує 4,1%, але за умов війни до неї додається певне систематичне відхилення.

Українські юнаки активно залишають країну

Польська прикордонна служба повідомила, що за два місяці кількість українських юнаків, що перетинають кордон, становить понад 50 тисяч. У Державній прикордонній службі України кажуть, що не ведуть облік за віком.

Видання Politico зазначає: «Згідно з даними, наданими польською прикордонною службою Politico, з початку 2025 року до послаблення виїзних обмежень наприкінці серпня кордон з Польщею перетнуло майже 45 300 українських чоловіків віком від 18 до 22 років. Протягом наступних двох місяців ця цифра зросла до 98 500, або 1600 на день».

Як пише видання, багато хто з новоприбулих, схоже, продовжує рухатися на захід: за даними німецьких ЗМІ, що посилаються на цифри німецького міністерства внутрішніх справ, кількість молодих українців віком від 18 до 22 років, які в'їжджають до Німеччини, зросла з 19 осіб на тиждень у середині серпня до 1400-1800 осіб на тиждень у жовтні.

«Політики в Німеччині та Польщі – країнах, які прийняли найбільшу кількість українських біженців у Європейському Союзі – погрожують відкликати запрошення на тлі різкого збільшення кількості молодих українських чоловіків, які в'їжджають до їхніх країн протягом останніх тижнів після того, як Київ пом'якшив правила виїзду».

Зокрема у Німеччині члени правлячої консервативної партії канцлера Фрідріха Мерца попереджають, що, хоча країна і надалі прийматиме українських біженців, підтримка може зменшитися, якщо з'ясується, що молоді емігранти з України ухиляються від військової служби.

«Ми не зацікавлені в тому, щоб молоді українські чоловіки проводили час у Німеччині, замість того, щоб захищати свою країну», – повідомив Politico високопоставлений політик з питань зовнішньої політики з консервативної партії Мерца Юрґен Хардт.

Польська ультраправа партія «Конфедерація» зі свого боку заявила, що «не може і далі бути притулком для тисяч чоловіків, які повинні захищати свою країну, обтяжуючи польських платників податків витратами, пов'язаними з їхнім дезертирством».

В ЄС проживає 4,7 млн українських біженців

Спецпредставниця ЄС з питань українців Ілва Йоганссон повідомила, що нині на території Євросоюзу проживає близько 4,7 млн українських біженців: «Йдеться про 4,7 мільйона українців, які наразі користуються тимчасовим захистом у державах-членах ЄС. І ця кількість зростає просто зараз».

Йоганссон зауважила, що фактично «щотижня до наших держав-членів прибувають нові люди та подають заяви на тимчасовий захист».

«Тож цифри продовжують зростати. Втім, тимчасовий захист має залишатися тимчасовим», – зазначила спецпредставниця ЄС з питань українців.

«Тепер ми зосередимося на цій новій фазі, у яку ми вступаємо, – перехід від тимчасового захисту до нового етапу. А що це за новий етап? Я б сказала, що ми переходимо від захисту до партнерства. Ми переходимо від статусу біженця до формування діаспори», – наголосила вона.

Нагадаємо, 15 липня Рада ЄС затвердила офіційне рішення про продовження дії Директиви щодо тимчасового захисту для українців на території Європейського Союзу до 4 березня 2027 року. Коли тимчасовий захист в ЄС для українців завершиться, їм допомагатимуть безперешкодно повернутися в Україну або ж змінити статус перебування у Європейському Союзі.

eprasa.pl 1f5109d481

ТЕМА НОМЕРА

Людмила Лабович
Фото авторки статті

Підляський українець Марко Хмелевський – лауреат премії POLIN 2025

Цьогорічним лауреатом премії POLIN став Марко Хмелевський – солтис села Орля на Підляшші та місцевий український діяч. Нагороду він отримав за збереження пам'яті про євреїв, які жили в його рідному селищі.

Синагога в Орлі, 2025 рік

Це була вже одинадцята едиція нагороди POLIN, якою Музей історії польських євреїв у Варшаві вшановує осіб або організації, що зберігають пам'ять про єврейське населення на території Польщі. Марко Хмелевський протягом багатьох років відновлює пам'ять про місцеву єврейську громаду, зосереджуючи свою діяльність навколо історичної синагоги в Орлі – місцевості неподалік Більська-Підляського.

Сам лауреат – підляський українець, багатолітній суспільний діяч, колишній секретар Союзу українців Підляшшя, співзасновник та в минулому учасник таких українських колективів, як «Позитив», «Вервочки», «Гойраки». Він організатор заходів українського характеру, насамперед у своєму рідному містечку, ініціатор публікацій про Орлю, збірки українських пісень, а також платівок українських ансамблів. Останні роки зосереджується передусім на єврейських питаннях.

«Тимі єврейськімі справамі то я займаюся так 20 ліет, – говорить говіркою свого містечка. – Ще як діеяв в Союзові, то тоже займався історією Вуорлі, сідіев в єврейськіх тематах, алє льокальни політични реалії не давалі мніе можлівості розвінути крила. Кілька ліет тому ситуація змінялася і зачалася шиерша діяльность».

Варто згадати, що сама Орля (говіркою – Вуорля) – це україномовне село, у якому до Другої світової війни 75% населення становили євреї. У післявоєнній історії, як і ціле Підляшшя, її вважали «білоруським» селищем, та зараз ґміна Орля є єдиною на Підляшші, де стоять та «лякають» (передусім спотвореними чи то білоруськими, чи то говірковими формами) двомовні польсько-білоруські таблиці з назвами місцевостей.

Марко Хмелевський був першим діячем в Орлі, який відверто став говорити про українську спадщину селища. Разом з іншими локальними активістами він почав глибше входити в єврейські теми. Це саме Марко віднайшов у Ізраїлі останню живу єврейку з Орлі та ширше популяризував знання про місцеве єврейське населення, яке для нього є призабутим сусідом «руських» предків.

«Я 40 ліет тому постановів, што ніколі з Вуорлі не виїду, – пояснює він. – І я хотіев, коб вона била знана, міела свуой льокальни продукт. А як маєм такій скарб, як богата гісторія, як забиткі такіє, як синагога, то треба кругом того будовати потенціал. Я ніколі не крию своєї національності. У нас живут україномовни люде, і хто ж має занятися тимі єврейськімі справамі, як не ми. Не бачу тут нічого кєпського, я наветь витягаю такіє спуольни моменти з гісторії, де наши люде і жиди разом бороніліся перед пуольськімі націоналістамі. То ж жиди говорилі тоже „по-нашому", а як пришла Пуольща, то пуольська мова била всіем чужая. Так што ми їехалі разом на однуом возові».

Результатом зацікавлень Марка єврейськими темами стало багато різних ініціатив та заходів. Він є ініціатором і організатором фестивалю «Mimo wszystko – Szalom». («Незважаючи на все – Шалом»), ініціатором щорічних Днів пам'яті в роковини депортації орлянських євреїв до табору в Треблінці, опікується місцевим єврейським кладовищем та насамперед історичною мурованою синагогою другої половини XVIII століття.

За свою діяльність для збереження пам'яті про єврейську спадщину Марко був номінований на премію POLIN у 2021 році. Серед фіналістів було тоді шість осіб з усієї Польщі, які діють на користь збереження спадщини та пам'яті про історію євреїв, а також побудови добрих польсько-єврейських відносин. У 2021 році Маркові, однак, не вдалося отримати відзнаки. Це сталося чотирма роками пізніше. Як він каже, ця нагорода є визнанням не тільки його діяльності, але й роботи багатьох інших людей, а також відзнакою для всієї громади Орлі.

«Мніе не здається, што я тут зробів штось велікого. Алє капітула відно думала іначей. Я наветь учув, што ціела капітула била одноголосна. То виняткове і нобілітуюче», – коментує лауреат.

На сайті Музею польських євреїв про Марка читаємо: «Солтис села Орля роками з надзвичайною відданістю відновлює пам'ять про місцеву єврейську громаду. Завдяки його зусиллям прекрасна XVIII-столітня синагога в Орлі знову стала місцем пам'яті та діалогу».

Варто згадати, що ця найстаріша пам'ятка в селищі та одна з найстаріших у регіоні була закрита через поганий стан і небезпеку для відвідувачів. Її повторне відкриття стало можливим завдяки проведеним роботам усередині об'єкта. Усе це, звичайно, відбулося стараннями Марка Хмелевського. Завдяки його зусиллям синагога була включена 2025 року до програми «7 найбільш загрожених пам'яток та об'єктів культурної спадщини в Європі». У результаті цього вона отримала фінансову та експертну підтримку від Європейського інвестиційного банку для проведення реставраційних робіт. Від травня цього року, після двох років перерви, її знов можна оглянути.

Хто потрапить на Підляшшя та захоче заїхати до Орлі, того всі стежки повинні привести до однієї особи в містечку – до Марка, який не лише покаже синагогу та інші пам'ятки села, але й розкаже українською говіркою про історію євреїв, які віками жили тут поряд з «руським» населенням. ●

eprasa.pl 1f5109d481

Ольга ГРИБЕК
Фото надали організатори

Зустріч, яка єднає

У суботу вранці, 27 вересня, в Ельблонзі було незвично гамірно. До міста з'їхалися діти з різних пунктів навчання української мови, щоб провести два дні серед друзів, пісень та нових умінь. Це була вже двадцять друга майстерня, організована Ельблонзьким відділом Об'єднання українців у Польщі. Вперше з ініціативи Ірини Будзинської, а пізніше під опікою Степана Дембіцького. Цього разу участь взяло майже сімдесят дітей з Пасленка, Годкова, Млинар, Слубіт, Вільчонт, Пєнєнжна, Лелькова, Орнети та Ельблонга.

– Ми чекали на цю зустріч від початку навчального року. Тут завжди можна спробувати щось нове і знайти друзів, – поділилася одна з учасниць.

У просторому гуртожитку, де діти мали нічліг й харчування, швидко запанувала тепла атмосфера. Уже з перших годин усі поспішили на заняття: одні пробували малювати аквареллю під чутливим керівництвом талановитої Наталії Герасимюк, інші співали разом з чудовим подружжям Дулиш, котрі приїхали, щоб зацікавити дітей українською піснею. Людмила Шубіна з великою терпеливістю займала дітей працею з фетром і шнурками, вони творили там чудових ангеликів та святочні прикраси. У гуртожитковій їдальні пахло свіжою випічкою – там з'являвся справжній весільний коровай. Під оком тренерки Ольги Грибек і з допомогою дівчат з України Оксани Карпенко і Світлани Терех творився символ родинного щастя та єдності – пахучий коровай.

Гостею була також Любомира Тхір, яка своїм величезним досвідом і знанням завжди охочо ділиться з молодими педагогами доброю радою. Вона є прикладом не тільки серед дітей, а передусім серед вчителів з пунктів навчання української мови. Майстер-класи, що організовують щороку в Ельблонзі, дають можливість педагогам з Вармінсько-мазурського воєводства зустрітися, поділитися своїм досвідом, сумнівами, порадою. Коли потемніло, настав час вечірніх розваг. Концерт дітей, яких підготувало подружжя Дулиш, перетворив зал на маленьке свято. Після нього діти разом переглядали український молодіжний фільм.

– Мені найбільше сподобалося, що ми всі разом, як велика родина, – сказав один із хлопців, втомлений, але щасливий після цілого дня пригод.

Заангажовані вчительки та батьки активно допомагали у всьому: від організації занять до опіки над дітьми. Без них цей захід не був би таким теплим і дружнім.

В неділю всі учасники взяли участь в Службі Божій в церкві. Пізніше була змога посмакувати смачним короваєм, що спекли діти.

На закінчення спільної пригоди діти показали свої музичні таланти і нововивчені пісні на концерті.

– XXII майстерня стала не лише нагодою навчитися чогось нового, але й справжнім святом української культури в Ельблонзі. Тут панувало відчуття спільноти, яке надовго залишиться у пам'яті учасників, – сказав Мирослав Притула, новий голова Ельблонзького відділу Об'єднання українців у Польщі, організатора цьогорічних майстер-класів.

Ця майстерня стала ще одним підтвердженням того, що українська культура та мова живуть у серцях молодого покоління, а подібні ініціативи зміцнюють почуття спільноти й підтримують національну ідентичність.

– Запрошуємо через рік на XXIII майстер-класи до Ельблонга, – закликав Ігор Сулим, заступник голови Ельблонзького відділу ОУП.

Тож запрошуємо сердечно ! ●

eprasa.pl 1f5109d481

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

З'їзд та вибори Спілки – «Пам'ять і спадщина»

Новообрані члени Управи та Ревізійної комісії Спілки «Пам'ять і спадщина»

Діяльність організації щодо вшанування пам'яті жертв, включно з питаннями, пов'язаними з місцями пам'яті та вандалізмом на українських кладовищах у Польщі, – це одні з основних тем, які обговорювали під час з'їзду Спілки – «Пам'ять і спадщина» (колишня Спілка українців політв'язнів і репресованих у Польщі). На з'їзді, що відбувся в Перемишлі, було обрано нове керівництво організації.

З'їзд, котрий проходив 18 жовтня у Народному домі, відкрив голова Спілки Олександр Стець, привітавши всіх присутніх: членів організації, гостей та прибічників. Особливі вітання прозвучали до Ярослава Холявки із Сяніка, найстаршого члена Спілки, якому виповнилося 95 років.

Після – хвилиною мовчання присутні вшанували пам'ять членів Спілки, які померли від моменту останнього з'їзду, а також воїнів і цивільних жертв війни росії проти України.

Голова організації склав подяку членові Спілки Іванові Шумаді, який здійснив понад 300 поїздок до України з гуманітарною допомогою. Далі було зачитано звіт Головної управи про діяльність за минулий період.

Олександр Стець насамперед відмітив знакові й головні питання, як піклування про місця пам'яті. Зокрема, назвав імена тих членів організації, які в особливий спосіб дбають про окремі місця поховань і кладовища.

Тут особлива подяка була скерована до Стефана Боднара, котрий зараз не лише займається справою встановлення пам'ятника на згадку про цивільних жертв у селі Березка. Приватно перемишлянин відновив надгробок головного ветеринарного лікаря Армії УНР Артема Нечипоренка-Нечипорука, що розташований у Ряшеві.

Звітує Олександр Стець

На кінець звіту голова організації виокремив основні проблеми. Серед них назвав скорочення кількості членів Спілки, пошуки коштів на поточну діяльність та необхідність поширення інформації про організацію в соцмережах й інтернеті загалом.

Він підкреслив, що вже десять років триває «системне» нищення місць пам'яті у Польщі. Особливо це було помітним від 2014 року, у перші роки війни в Україні. І хоча останніми роками, можна сказати, був «спокій», однак, як зазначив голова організації, зараз знову помітнішими стали випадки осквернення могил і пам'ятних місць.

eprasa.pl 1f5109d481

Славомир Цікуй

Стефан Боднар

Зокрема, він згадав, що у вересні вчергове знищено братську могилу воїнів українського підпілля в урочищі Білосток поблизу села Ліски Люблінського воєводства. Саме там поховані ті, хто 26 лютого 1946 року загинув у бою проти НКВС. Це вже не перший випадок нищення цієї могили. Цього разу камінь із викарбуваними на ньому іменами полеглих облили білою та червоною фарбами.

– Органи держави дуже часто концентрують свою увагу на загальності чи нелегальності цих місць пам'яті. Разом із тим зараз мова ненависті, випадки насильства за відсутності відповідного реагування як з боку держави, так і населення дають не досить втішну перспективу майбутнього, – говорив Олександр Стець. Водночас він зазначив, що організації, пори все, треба «своє робити»:

– За нами і поруч стоять ті, хто долав більші перешкоди і часто поклав життя за наш спільний ідеал – українську самостійну, соборну державу.

Під час дискусії присутні говорили, серед іншого, про те, чи організація повинна рішуче відреагувати на будь-які випадки осквернення могил та інших місць пам'яті, або ж навпаки – більш стримано ставитися до цих питань.

– Ми як українці-громадяни Польщі повинні більше використовувати українські консульські служби. Ми повинні зголошувати наші проблеми до відповідних українських служб, а вони мали б представляти наші проблеми перед польськими установами, – зазначив член організації Петро Сцібивовк.

Під час голосування майже всі члени обрали зобов'язати майбутню управу до «невідкладного реагування на випадки осквернення українських місць пам'яті й цвинтарів у Польщі». Одночасно зазначено, що у разі потреби організація повинна користуватися у таких питаннях послугами юриста.

Звісно, цього дня відбулися й вибори нової управи. З'їзд обрав Головну управу на новий термін у такому складі: голова – Славомир Цікуй, I заступник голови – Михайло Кертичак, II заступник – Григорій Куцаб, секретар – Артур Мельник, скарбнича – Анна Кендзора-Дацько.

Членами Головної управи стали Іван Вархіл, Богдан Лопушинський, Степан Павук та Петро Сцібивовк. Ревізійною комісією головуватиме Стефан Боднар, а її членом обрано Тадея Стабрина.

Ярослав Холявка з дружиною Софією

Новообраний голова Спілки подякував присутнім за довіру і дотеперішню працю.

– Буду говорити коротко. Я останні пів року вчився. Хотів би як голова керувати цією організацією на такому ж рівні, як досі Олександр Стець. Вірю: ми будемо всі спільно працювати і йти вперед. А плани будемо реалізовувати згідно зі статутом, – сказав Славомир Цікуй. Він сподівається, що до організації все більше приєднуватимуться українців з-поза Перемишля.

Відбулося теж прощання з Олександром Стецем, який протягом цих трьох років очолював Спілку – «Пам'ять і спадщина». Колеги з організації вручили йому грамоту й пам'ятний подарунок.

На завершення традиційно колишній голова передав своєму наступнику козацьку булаву як символи управління організацією.

***

Серед гостей, присутніх на засіданні Спілки – «Пам'ять і спадщина», були, зокрема, Ігор Горків – голова Перемиського відділу ОУП, Андрій Гайдамаха – журналіст, громадський діяч та представник Спілки української молоді, Олег Криштопа – журналіст, телеведучий та автор каналу «Машина часу», Марія Стець – голова Перемиського відділу Українського вчительського товариства у Польщі. ●

eprasa.pl 1f5109d481

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

«Вервочки»: «Ми просто співаємо – і цим живемо»

Цього року гурт «Вервочки» з Орлі на Підляшші двічі завітав на Вармію та Мазури, відвідуючи українські культурні заходи в Круклянках та Срокові. На круклянській Купальській ночі колектив виступав й у минулі роки. Його спів – це поєднання підляської автентики, внутрішнього вогню й жіночої енергії, яка відчувається з перших акордів. Такі зустрічі в українській спільноті укріплюють почуття єдності й дозволяють познайомитися з регіональними особливостями рідної культури. Про шлях до українського співу, підляську самоідентифікацію й любов до пісні розповідають дві представниці ширшої жіночої команди – Маргарита Бакунович і Евеліна Філіпюк.

– Розкажіть, будь ласка, як усе починалося. Звідки ви родом і як потрапили до «Вервочок»?

Маргарита Бакунович: Я із села Боцьвінка, що на Вармії та Мазурах між Круклянками, Видмінами та Солтманами. Там пройшло моє дитинство: ходила до греко-католицької церкви, навчалася у початковій школі. Після школи поїхала до українського ліцею – не до Ґурова-Ілавецького, як тоді багато хто, а до Лігниці. Там уже навчався мій брат, і мені здавалося, що це дуже добрий, український за духом ліцей на той час. Потім – Варшавський університет, українська філологія. І, звісно, молодість, кохання. Так склалося, що з хлопцем, у якого я закохалася, ми потрапили на студентський обмін до Тернополя. А сам він родом із Підляшшя. Ось так я опинилася тут, на підляській землі. Спочатку працювала трохи в школі, з Євгеном Рижиком почала навчати української мови. Але коли народилися діти, довелося залишити викладання. Потім працювала в адміністрації – спочатку в Більську-Підляському, а згодом у ґміні Орля.

Маргарита Бакунович

eprasa.pl 1f5109d481

– І саме там з'явилися «Вервочки»?

М. Б.: В Орлі я зустріла багато цікавих людей. Часто ми бачилися на ґмінних імпрезах, і якось просто почали співати разом. Я співала українські пісні, а вони підхоплювали. Я тоді була вражена, що ці люди, які вважають себе білорусами, знали українські пісні. Я співала «Ой, чий то кінь стоїть», «Несе Галя воду» – і вони співали зі мною. Тоді ми й вирішили створити гурт. Так народилися «Вервочки». Спочатку нас було аж 18. Дуже нас підтримала директорка місцевого осередку культури, а також Марек Хмелевський із Союзу українців Підляшшя. З часом склад змінився, залишилися ті, хто справді хотів співати українські пісні. Ми вирішили не виконувати білоруських чи російських – тільки українські. І це принципово з огляду на війну. Наш нинішній музичний керівник – із Рівного, зараз живе в Італії, надсилає нам фонограми, тексти, ми все вчимо онлайн. І от бачите: сучасні технології допомагають рятувати автентику.

– Можна сказати, що «Вервочки» – це не просто гурт, а місце, де люди знову відкривають у собі українське?

М. Б.: Саме так. Я ніколи не переконую нікого словами – лише піснею. Коли людина співає українську пісню навіть не задумуючись, вона вже частково стає українцем чи українкою. І це прекрасно. Мені хочеться показати, що українці – не лише з акції «Вісла». Вони є й тут, на Підляшші, хоча багато хто цього не усвідомлює. Але поступово все міняється. Молоді люди цікавляться, приїжджають на майстер-класи, серед яких є подія «Меандри», співають українські пісні, навіть не знаючи мови, але відчуваючи серцем. Це насправді файна справа. Люди тут часом кажуть, що слова «кінь» чи «кіт» – білоруські. Тоді їм говорю, що я українка і з дитинства сама ці слова вживаю. Роблю такі натяки, але ніколи насильно, із закидами.

– Що для вас особисто найцінніше в українській культурі, музиці?

М. Б.: Багатоголосся. Воно – живе, справжнє, з серця. В українських піснях є стільки емоцій, тепла, краси. Я люблю ці тексти, люблю вишиванку, крайку, цю неповторну барвистість. Польська культура теж гарна, але українська – глибша, тепліша, духовніша. А коли читаю твори Михайла Коцюбинського, то як колись, так і сьогодні просто плачу.

– Куди далі? Які мрії маєте для «Вервочок»?

М. Б.: Ми не прагнемо слави чи червоних килимів. Просто хочемо співати, щоб люди слухали й раділи разом із нами. Хочемо поїхати з концертами Північною Польщею, можливо, й на Лемківську ватру в Ждині. Поки що не маємо в репертуарі лемківських пісень, але спокійно можемо вивчити як гурт, бо Евеліна і я могли б вже їх співати. Я також мрію, щоб з концертом відвідати мою Лігницю. А головне, щоб українська пісня звучала й далі.

– Пані Евеліно, а що для вас означає участь у «Вервочках»?

Евеліна Філіпюк: Для мене це не просто гурт, це маленька родина. Мене запросила подруга, яка потім перестала співати, а я залишилася і вже не уявляю життя без цього. Ми разом сміємося, іноді плачемо, підтримуємо одна одну. У нас своя енергія, свої хвилі. Ми дуже різні, але доповнюємо одна одну. Так, треба присвятити іноді свій приватний час на проби та концерти, але я просто це люблю. Співаю з дитинства, ще з другого класу початкової школи, і українська мова – це моя любов. Коли виступаємо, хочеться ділитися цим із людьми.

Евеліна Філіпюк

– Чи виступи поза своїм рідним регіоном сприймаєте якось по-іншому?

Е. Ф.: На Підляшші нас уже всі знають, але коли приїжджаємо, наприклад, у Сроково чи Круклянки, то з'являється зовсім інше відчуття: нова публіка, нові люди, нові емоції. Бачимо, що тут багато хто чує нас вперше. Ми показуємо їм, що на Підляшші теж є українці, що тут живе своя культура. Отже, для нас це завжди промоція нас як гурту, але й нашого регіону.

– Це звучить як справжнє послання.

Е. Ф.: Може, так, бо головне для мене – передати традицію, те, що співали наші батьки, діди, щоб воно не забулося. Можливо, мої діти колись теж заспівають ці пісні. Не знаю. Але якщо ми цього не робитимемо – пісні просто зникнуть. А ми не можемо цього дозволити. Це наш обов'язок.

– Люди часто звертають увагу на вашу енергійність. Звідки стільки сили, щоб після кілометрів подорожей і концертів потім підспівувати іншим артистам, танцювати?

Е. Ф.: Часом жартуємо, що нашим спонсором є один із відомих виробників батарейок. Ну, але тут крипторекламами не будемо робити. А так насправді – ми енергійні від природи, нас не треба двічі намовляти, витягати. Ми любимо розважатися, бути в команді. Спів – це просто радість.

– Тож можна сказати, що «Вервочки» – це не просто ансамбль, а спосіб життя?

Е.Ф.: Так, ми просто співаємо і цим живемо. «Вервочки» – це родина, сестринство, хоч ми не є справжніми сестрами. ●

ОГОЛОШЕННЯ

Рекомендуємо придбати книгу професора історії та працівника Інституту етнології та культурної антропології Вроцлавського університету Ярослава Сирника – «Лемківські перехрестя».

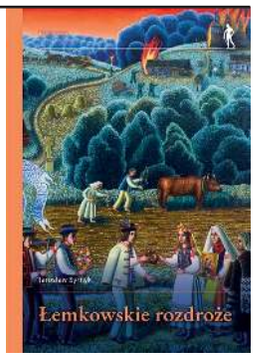

Ви можете замовити її у видавництві:
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego,
Pl. Uniwersytecki 15, 50-137 Wrocław
Та інтернет-книгарні: **тел. 71 375 2809, 518 355 632**

eprasa.pl 1f5109d481

Історичний календар

ЖОВТЕНЬ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО
Фото з Вікіпедії та сайту uinp.gov.ua

4 листопада 1895 р. у селі Волиця на Львівщині народився Василь Кучабський, історик, публіцист, автор перших українських підручників з військової справи, член НТШ.

Освіту отримав у Академічній гімназії Львова. Згодом навчався на юридичному факультеті Львівського університету. Підлітком захопився військовим вишколом і вступив до «Пласту». На початку Першої світової війни увійшов до Легіону українських січових стрільців, згодом йому доручили командування сотнею УСС. У вересні 1916-го його сотня відзначилася у боях за Лисоню.

Кучабський друкувався у часописі «Шлях» та у стрілецькому сатиричному часописі «Самохотник».

1916-го потрапив у полон до росіян і до 1918-го перебував у таборі для військовополонених у Волгограді. Він втік з табору і перебрався до Києва. Тут у складі куреня Січових стрільців брав участь у боях проти більшовиків.

Разом з Дмитром Донцовим працював у журналі «Заграва».

В еміграції жив у Чехословаччині, Німеччині, Польщі. Зблизився з представниками гетьманського руху. Займався науковою діяльністю та публіцистикою. Автор праць: «Україна і Польща», «Січові Стрільці. Воєнно-історичний нарис», «Українська дипломатія та держави Антанти в 1919 р.», «Польська дипломатія і східно-галицьке питання на Паризькій мирній конференції в 1919 р.», «Симон Петлюра в світлі історії». З середини 1944 року обриваються відомості про Василя Кучабського. Припускали, що його знищили НКВС-ники. Нині нащадки Василя Кучабського повідомляють, що він з родиною наприкінці Другої світової війни перебрався до Бланкенбургу (Німецька демократична республіка), де помер 28 червня 1971 року.

16 листопада 1895 р. у селі Калайдинці Лубенського повіту Полтавської губернії народилася Галина Мневська (літературний псевдонім – Галина Орлівна), українська письменниця доби Розстріляного відродження, перекладачка, акторка, педагогиня. Жертва сталінських репресій. Дружина письменника Клима Поліщука.

Народилася в інтелігентній родині вчительки і чиновника. Батько помер, коли їй було п'ять років, мати ж постійно хворіла. Навчалася в Лубенській і Московській гімназіях, потім на Вищих жіночих курсах у Москві та в Ольгинському університеті у Києві. Проте останній курс в Києві не закінчила через нестачу коштів.

В подальшому Галина Мневська працювала акторкою у Вінницькому театрі імені Івана Франка під керівництвом Гната Юри. Також пробувала свої сили в літературі: 1921 року у львівському видавництві «Русалка» вийшла її збірка «Шляхом чуття».

Після поразки української революції 1917-21-х років Мневська опиняється в еміграції в Західній Україні, на той час під владою Польщі. Мешкала тут у Львові.

1921 року вийшла заміж за емігранта з УНР Клима Поліщука. Незабаром народила доньку Лесю. Львівський період був особливо плідним у творчості Галини Мневської. Вже у 1922 році вийшла друком її збірка «Перед брамою». Її оповідання та новели друкувалися в часописах Львова, Праги, Відня. Писала також оповідання для дітей, п'єси. Крім того, займалася перекладацькою діяльністю. В її перекладах публікувалися «Робінзон Крузо» Даніеля Дефо, «Прекрасними сабінянками» Леоніда Андреєва та багато інших.

1925 року Галина Мневська з родиною переїхала до УРСР. Схоже, що ініціаторкою цього переїзду була саме вона. У Харкові, де оселилася родина, Мневська поринає в літературну творчість. 1925 року входить до літературної організації «Плуг». Найпомітніші твори цього періоду – «Ілішва», «Скарб діда Якова», «Нове поле», «Бабський бунт», «Емігранти», «Жага», «Сибірка» та інші, що публікувалися в часописах «Червоний шлях», «Глобус», «Життя і революція», «Всесвіт». Про творчість Мневської схвально відгукувались Богдан Лепкий, Володимир Сосюра, Мирослав Ірчан, Петро Голота, Олександр Копиленко. Мневська проникала в психологію героїв, реалістично змальовувала тогочасні процеси в суспільстві, а це викликало незадоволення, її критикували за те, що вона описувала колгоспний рух як кріпаччину.

1930 року родина Мневської отримала житло у письменницькому будинку «Слово» – квартиру №27, а вже 20 січня 1931 року її, чи не першою серед жителів будинку, було заарештовано. За звинуваченням в українському націоналізмі вона отримала п'ять років заслання. Її чоловіка було арештовано раніше, засуджено 21 січня 1930 року до 10 років таборів. У 1937 році його було розстріляно. На засланні в Актюбінську їй доводилось важко працювати на залізниці. Після закінчення терміну їй було заборонено повертатись в Україну, тому вона працювала вчителькою Мартунської середньої школи в Актюбінській області, стала відмінницею народної освіти Казахстану. У роки війни працювала в тилу, була нагороджена медалями «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні» та «За трудову доблесть».

У засланні Мневська одружилася з волинянином Яковом Захаровичем Возним, з яким прожила 21 рік. У цей час вона продовжувала писати, проте її твори не публікували.

Померла Галина Мневська 21 березня 1955 року, після тяжкої невиліковної хвороби. За заповітом похована на батьківщині другого чоловіка у селищі Голоби на Ковельщині.

24 листопада 1890 р. – у Львові народився Володимир Білозор, польовий курінний лікар Українських січових стрільців та комендант-сотник 1-го польового військового госпіталю Української Галицької Армії. Автор спогадів та медико-історичних нарисів.

Закінчив львівську гімназію, медичну освіту отримував у Львові, Відні та Празі.

Разом з Українськими січовиками в ранзі чотаря-лікаря пройшов Першу світову. Під час боїв за гору Маківку його

eprasa.pl 1f5109d481

шатро розташовувалось біля лінії вогню. Тут Володимир Білозор протягом одного дня перев'язав близько 60 поранених. 1917-го разом із іншими січовиками він переніс тиф. Протягом 1918-1920-х років служив в Українській Галицькій Армії сотником та полковим лікарем.

У міжвоєнний період працював лікарем у Коломиї. Був заступником голови Українського гігієнічного товариства та співорганізатором філії Українського лікарського товариства. 1932 року відкрив Амбулаторію для незаможних селян, яких часто лікував задарма, та ще й давав їм гроші на ліки. У роки Другої світової війни очолив лікарсько-санітарну референтуру дивізії «Галичина». Після війни працював лікарем у таборах для переміщених осіб у Німеччині. 1949-го емігрував до США, де у Філадельфії влаштувався лікарем-резидентом шпиталю для хронічно хворих. Співпрацював з українськими комбатантськими та пластовими організаціями української діаспори. Одружений з медсестрою УГА Марією Фединською. Подружжя мало трьох доньок. Помер Володимир Білозор 17 жовтня 1969 року. Похований на українському православному цвинтарі у Баунд-Бруці (штат Нью-Джерсі, США).

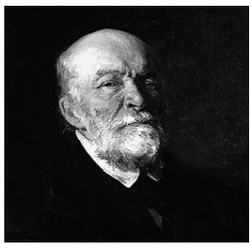

25 листопада 1810 р. – у Москві народився Микола Пирогов, хірург, який започаткував військово-польову хірургію.

Серед тогочасних російських хірургів існувало неписане правило – не звертати уваги на стогони пацієнта, в разі необхідності різати по-живому. Микола Пирогов шукав способи знеболення, які спочатку перевіряв на собі. Почав застосовувати ефірну анастезію під час операцій. Під таким наркозом провів 10 тисяч операцій. 1855 року, під час Кримської війни вперше у світовій медицині використав гіпсову пов'язку при переломі, що дозволило уникнути викривлення кінцівок. Побувавши у майстерні знайомого скульптора, Пирогов побачив, як той робить гіпсові форми і застосував це у медицині.

Перебуваючи в Києві, він написав унікальну працю «Ілюстрована топографічна анатомія розпилів, яка зроблена в трьох вимірах через заморожене людське тіло». Вчені вважають її предтечею комп'ютерної томографії.

З 1861-го жив у маєтку Вишня біля Вінниці. Тут облаштував лікарню та аптеку. Для бідних виписував рецепти зі спеціальною позначкою. За такими рецептами в його аптеці ліки видавали безкоштовно. Ледь не щодня приймав пацієнтів по 5-6 годин. Лікар Пирогов був простим у спілкуванні, нікому не відмовляв у допомозі, після операції ховав руки в кишені, щоб йому не надумали платити. Кошти, виручені від наукових праць, переказував незаможним.

Помер Микола Пирогов 5 грудня 1881 року. На прохання дружини, його тіло забальзамував петербурзький лікар Давид Виводцев. Микола Пирогов заповідав поховати його у Вишні, тому на місцевому цвинтарі спорудили склеп. Будівельні роботи затяглись, відтак похорон відбувся лише на початку лютого 1882-го. Відкриту труну з тілом видатного хірурга поставили на постамент, де вона знаходиться і до сьогодні.

25 листопада 1905 р. у Лубнах на Полтавщині завдяки братам Шеметам вийшов перший номер україномовної газети «Хлібороб». Це була перша на Наддніпрянській Україні україномовна газета.

Наклад складав 5 тисяч екземплярів, але попит на неї виявився шаленим. У третьому номері редакція повідомляла, що двох перших номерів марно шукати – вони розпродані. Четвертий номер «Хлібороба» вилучили жандарми. П'ятий номер вийшов у грудні 1905-го і виявився останнім, бо після цього газету заборонили. Володимир Шемет не опустив рук і 1906-го заходився відновлювати часопис під назвою «Хліборобська справа». Полтавський губернатор заборонив видавати у губернії ще одне українське видання, бо з 24 грудня 1905-го коштом місцевої Громади у Полтаві почав виходити тижневик «Рідний край».

28 листопада 1910 р. – у Перемишлі народився Ярослав-Богдан Рудницький, мовознавець, фольклорист, президент Української вільної академії наук у Канаді. Автор майже 3 тисяч наукових праць. Володів десятьма мовами, зокрема старогрецькою та латиною, читав лекції у багатьох університетах світу.

Мріяв стати лікарем, але за часів польської влади зробити це було складно. Отримав освіту зі слов'янської філології у Львівському університеті, а після отримання диплома доктора філософії працював на посаді професора Українського вільного університету у Мюнхені. Потім викладав у Карловому університеті в Празі та Гейдельберзькому університеті.

Був одружений з онукою Володимира Антоновича – Мариною. 1949-го Рудницький з дружиною та двома дітьми переїхав до Канади. Там він реалізувався не лише як науковець, а й громадський діяч. Він став почесним членом Канадської асоціації славістів, президентом Канадської асоціації лінгвістів, членом Міжнародної академії науки й літератури та інших міжнародних наукових організацій. Став співзасновником українських товариств у Канаді, протягом 1980-1989-х років був головою уряду УНР в екзилі.

Зібрав на канадській землі серед українських поселенців матеріали з фольклористики та етнографії і опублікував їх у чотирьох томах. Робив переклади і писав нариси про українських письменників, організовував конференції з нагоди річниць діячів української культури. Перевидавав власним коштом «Кобзар» Шевченка.

Досліджував стан українознавчих фондів у книгозбірнях США, результатом чого стала книга «З подорожі по Америці 1956». Його запрошували для консультування працівників бібліотеки Конгресу у Вашингтоні щодо впорядкування фондів україніки. Він першим розробив систему заходів у справі каталогізації, класифікації української книги.

Здійснив навколосвітню подорож, під час якої налагоджував наукові зв'язки та співпрацю із українською діаспорою, популяризував українську книгу.

Мав пристрасть – шукати по світу українські сліди: Лесі Українки – в Італії, Осипа Федьковича – у Венеції, Марка Вовчка – у Німеччині, Михайла Коцюбинського – на острові Капрі, Юрія Лисянського – на Гавайських островах. Він віднайшов у Швеції 1966 року документи, пов'язані з висуненням Івана Франка на здобуття Нобелівської премії.

Рудницький ініціював проведення українознавчих студій у Австралії. 1978-го запрацювали літні курси українознавства при Макворі університеті в Сиднеї.

Того ж року він привіз до Австралії збірку українських книг вартістю 10 тисяч американських доларів.

Помер Ярослав-Богдан Рудницький 19 жовтня 1995 року, похований у Монреалі в Канаді.

eprasa.pl 1f5109d481

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Австриякы, готуючы ся до майового наступу, выселяют Гладышів

Австрийска влада мешканцям прифронтовых сіл хотіла ощадити трудів, якы принесла бы ім велика офенсива войск німецкых и австрийско-угорскых під Горлицями, плянована на початок мая 1915 р. Польский історик твердит (не знати чом), же Австриякы з іншых намірів товды вывозили Поляків, а з іншых Русинів. На його думку: *na północ od masywu Magury Małastowskiej wysiedlenia te* ***spowodowane były troską o polskojęzyczną ludność pozostającą*** *jak dotąd w swych gospodarstwach, a cierpiącą na skutek działań wojennych, jak r*ównież przebywania na tym terenie żołnierzy obu walczących stron, to ***na południe od ww. masywu władzom austro-węgierskim antypaństwowe nastawienie dało kolejny powód, aby pozbyć się Rusinów silnie i otwarcie współpracujących i sympatyzujących z żołnierzami w brunatnych szynelach****. Akcja trwała od 15 do 23 III 1915 r., wywożono zarówno chętnych dobrowolnie uciec z frontowego piekła, ale i osoby ze sporządzonych wcześniej list, którzy sprzyjały Moskalom. Tak przedstawia to wydarzenie kronika c. i k. saltzburskiego 59. Pułku piechoty (pp):„Nocami pojedynczy żołnierze rosyjscy podkradali się do Gładyszowa w celach handlowych, jednak starając się jednocześnie niezbyt naprzykrzać. Jednak po incydencie schwytania tam 16 żołnierzy rosyjskich ze 193 p.p. przyszedł wniosek z dowództwa o ewakuowaniu przez żandarmerię zamieszkałej tam ludności,* ***ponieważ zauważono zbyt duże bratanie się ludności z Gładyszowa z wrogiem****. Wieczorem 23 marca [1915 r.] zostało przeprowadzone przesiedlenie wsi".*[1]

Адже твердит, же жытелів польскых сіл Австриякы выселяли для іхньой безпекы, а Руснаків депортували зо страху нибы то перед наступном іхньом зрадом. Підпер ся аджи джерелом (напечатаным в 1933 р.), але оно не єст доказом на то, што набелендал. Братаня ся Русинів з Росиянами, не єст доказом на зраду Австриі. А з другой стороны прецін вояк сес бесідує, же Москале до Гладышова заходили задля гандлю (могла то быти лем вкривка для розвідкы), та іх зімано, адже не мали спертя в нашых предках. Так то юж єст, же перемога має неєдного няня, а поразка лем мачоху. В нас товды все лем Русин был причынний до того, же на фронті цілий час выгривал лем Москаль. Зрештом, не лем сес вояк утримувал, же австрийскы войска были не побороты, а зраджены. Товдышня ситуация на фронті была непроста, воякы руской армії радили подібні як мы (в єй рядах служили не лем Росияне, але и Украінці, Полякы, Чехы, Сербы та Болгаре). Мож іх было зрозуміти, не то што Австрияків, Мадярів ци Німців – хоц пак дознате ся, же то власно тых вояків гладышівскій греко-католицкий парох называл нашыма.

Слова вояка наведены польскым істориком бесідуют о чімси іншым, же влада бояла ся того братаня, та скоро час показал, же не на дармо. Не за долго в Конечны на сторону Росиі перешла ціла компанія 28 полку піхоты, служыли в ній головно пражане.[2] Найбільше іх здезертерувало 2 квітня 1915 р., іхній командир підпоручник Войтєх Влядімір Клеканда так сес ден споминат: Ставал ден. Всядиваль тыхісьо было. Руска артилерия стрільбу выміняла з австрийском и товды 1400 двадцетосмаків, провадженых кількома нашыма хлопцями, ишло до Конечной.[3] А так по правді то царскы солдате сходили не лем до Гладышова, до іншых прифронтовых сіл тіж заходили и то не лем раз. Од згаданого командира компаніі пражан (шыроко знаного 28 полку) знаме, же так было праві што дня в Стебницкій Гуті. Антоній Крог, идучы за словами Клеканды, аджи поіхал до Стебницкой Гуты русинского села в Словациі. На підставі слів командира пражан так описал товдышнє воюваня та час регенерациі сил вояків обох лініі фронта провежений спільні: Стрільба была менше більше од семой до пятнадцетой, были то, же так речу, годины жовнірского урядуваня; пак наставала тишына, а воякы з обох сторін фронта сходили до села огріти ся та одпочати. Нераз при ґаздівскій студни стояли мирні в черзі «Москале» и «Австриякы», бесідуючы зо собом по ческы. Нераз вечерами сідили в хыжах воякы в російскых и австрияцкых уніформах, споминали золоту, стовежову Прагу – розправляючы о політиці, частуючы ся цигарками, та потігаючы бімберок, кєд лем был. Мандруючы по Стебницкій Гуті в половині 70-х років почул єм ехо тамтых часів; старий Русин, запросил мня до хыжы и оповідал, же на тім самім стільці, на котрім тепер сіджу, сідили воякы, воюючы по обох сторонах фронта. Дякували за миску яшниці и обіцяли його няньови, же будут ся старали не стріляти в напрямі його ґаздівкы. Побесідували, пограли в зехцика и розходили ся, а рано зас до ся стріляли, так было што дня.[4] Там братал ся Чех з Чехом, носячы ріжны уніформи, та до Гладышова тіж заходил такий солдат, котрий потрафил доґадати ся з нашыма предками. В Гладышові зімали 16 Москали, а в Конечній ціла компанія перешла на сторону царской армії, зато пак нашых дідів не высилано на східний фронт, а на італиянский, де ся так легко юж не могли збесідувати.

Не знам тіж, на якій підставі польский історик подає такы, а не іншы рамы евакуациі жытелів Гладышова (*od 15 do 23 III 1915 r.*), она ани не зачала ся 15, ани 23 марця 1915 р. єй не завершено. Сес історик кінчыт єй якраз 23 марця, хыбаль операючы ся на тым што австрийский вояк пише (*Wieczorem 23 marca [1915 r.] zostało przeprowadzone przesiedlenie wsi*.). Існуют тверды доказы на то, же выселяня мешканців Гладышова не скінчыло ся 23 марця 1915 р. Нашых предків єдного дня выселено лем 8 червця 1947 р. Доказом на тото, же сесой акциі Австриякы не завершыли 23 марця 1915 р. єст похорон Мариі, жытелькы хыжы нр 38, котра гмерла 19 марця, а похорон мала аж 1 квітня. Єґомосьць в увагах при записі єй смерти написали: В трупарни була, адже ексодус цілого Гладышова не міг закінчыти ся 23 марця 1915 р. Єй тлінны останкы лежали в трупарни од 18 марця аж до 1 квітня 1915 р., мусів то быти барз горячый час, кєд так долго єй не хоронено. Існуют ищы іншы доказы на то, же Гладышова з його жытелів напевно того дня не

eprasa.pl 1f5109d481

опорожнено до цна (адже 23 марця, як твердит польский історик). Не знам, ци 17-літний Андрийко (сын Клемуна та Гелены) справді мал похорон (в рубриці дня смерти и похорону єґомосьць два разы вписали тот самий ден), але напевно 28 марця сес бідака гмер в Гладышові. О розмірі його біды дознаєме ся з уваг книгы покійників, там при ним такє стоіт: Був калікою лежав всегда як в трумні**.** Від кулі в ночі згоріла хыжа і він. Мешкал в хыжы нр 71, находящій ся в горішній части села, стояла вышше цмонтеря, юж блиско Вірхни товды частішше контролованой Москалями як Австрияками. Адже 28 марця 1915 р. його хыжа згоріла разом з ним, але того дня деякых мешканців в сесім селі юж не было. При смерти лем дволітнього Василька (сына Григоря и Теодоры, мешкаючых під номером 32, котрий гмер тіж 28 марця 1915 р.) єґомосьць записали: В часі евакуації помер в Кросцєнку. Зато, же не знали дня похорону, в одповідній рубриці вписали лем знак зьвіданя.

Ексодус нашых дідів мусіл быти барже розглечений в часі, был то барз тяжкый час, барже неспокійным были лем часи голоду и епідемійі з половины XIX столітя (1847-1855). Выхід з Гладышова и Вірхни в 1915 р. в умах и душах нашых предків, идучых в незнане, родил величезний непокій. Нихто не знал де иде и на як долго мусит лишити рідну землю. Єґомосьць записали, же 18 квітня 1915 р. Марія (пережывша в Гладышові в хыжы нр 15 аж 56 років – адже жытелька долишнього Гладышова, жыюча барз блиско Смереківця) заразіся по выході з рідного села: Умерла в Смереківци, похоронена в Квятони, похорон мала того самого дня. Хыбаль серце не витримало розлукы з рідным селом, быти може належала до тых, котры поза своім селом не потрафили жыти. 72-літня Анна, жытелька хыжы нр 9 в Гладышові, 11 квітня 1915 р. тіж померла заразіся по выході з рідного села (адже гмерла блишше рідной хыжы ниж Мария). Парох в увагах записали, же: Умерла в Смереківци, похоронена в Квятони. Біля цминтарів в Смереківци**.** Посьліднє реченя (Біля цминтарів в Смереківци) додано хыбаль зато, же померло ся єй якраз попри сільскым и войсковым цмонтерями в Смереківци, адже ищы перед перекрочыньом моста на Ждынянці. В Смереківци помер тіж и лем рочок маючый Адам, але він одишол до вічности з чысто іншой причыны. При ним єґомосьць записали: Шкарлятина, умер в Смереківци, похоронений в Квятони. Адже до іншого сьвіта забрала го не туга за рідным селом, а хворота. Гродил ся в Вірхни (в хыжы нр 20), гмер в Смереківци (22 марця 1915 р.), а похоронено го в Квятони (того самого дня).

Прикрішшу смерт мал дволітний Адам (в книзі записаний достойні яко *Adamus*), мешкаючый в хыжы нр 12 во Вірхни – сын Томы и Александры. Згинул 10 марця 1915 р. заразіся по выході з Гладышова. Єґомосьць в увагах записали: Ранений смертельно відламом ґранату в Смереківци. Похоронений в Квятони. Похорон мал того самого дня, але од разу го не похоронено. Адже, або в Смереківци было небезпечно, або гмер аж пак в дорозі, може была ищы дака надія, же пережыє. Быти може хотіли го довезти жывого до австро-угорского, войскового шпиталя в Устю Рускым. Похоронено го в квятоньскій земли, бо гмер в дорозі. Хыбаль товды в Гладышові та в Смереківци было барз небезпечні, того самого дня заразіся по выході з рідного села згинула 78-літня Мария, вдова, мешкаюча в Вірхни (в хыжы нр 12). Мала дуже менше щесьця од вишше згаданого маленького Адама, мешкаючого в тій самій хыжы што и она. При записі єй смерти стоіт, же была: Розторощена шрапнером, в Смереківци позбирано в міх і поховано в Квятони. Адже погыбла на місци, при ній не было сумніву, же не жыє. Тлінны останкы сесой, нещасной жены похоронено там, де смертоносне, рускє знарядя не змогло юж долетіти.

Дехто з нашых мусіл ищы мешкати в Гладышові и Вірхни, кєд в книзі померлых записано, же 54-літний Павло (муж Анны) погребенє мал 20 квітня 1915 р. Єґомосьць записали: Умер природною смертю, похований на своїм полі визше ріки, адже хоронено го не на гладышівскім цмонтери, а в вірхнянскій земли (помер 18 квітня 1915 р., а мешкал в Вірхни в хыжы нр 15).

Вертаня на своє

Завдякы книзі померлых знаме, коли менше більше нашы предкы з сесой евакуациі вернули до Гладышова и Вірхни. 72-літня Анна (жытелька хыжы нр 25 во Вірхни) померла 16 мая 1915 р., не знати ци гмерла ищы в дорозі ци в рідній хыжы. Похорон мала традицийні в третім дни по смерти, адже 18 мая. Парох записали в увагах, же гмерла: Природною смертю. Похоронена в Гладишові по прогнаню Москалів. Гнеска не є юж кого ся зьвідати, ци вернули вшыткы єдного дня, ци так само як и выіжджали, поступенно и помаціцькы малыма групами. В гладышівскій книзі померлых першый запис, бесідуючый о повороті єст аж з 2 червця 1915 р., того дня гмерла в Гладышові 60-літня Єфроска, мешканка хыжы нр 27. Похорон зо зглядів санітарных мала того самого дня, в увагах записано: Холєра, умерла в Гладишові по поверненню з евакуації. Перед ньом записаний єст Мыхал, маючый лем 21 років, приписаный до хыжы нр 59. Помер 25 квітня, в рубриці похорону єґомосьць вписали лем знак зьвіданя, а в увагах сесе: Умер в шпитали в Новим Торзі. Быти може тіж на холєру.

Не мам сумнівів, же не вшыткы мешканці Гладышова и Вірхни были зрадниками, як о тім бесідує на самім початку згаданий історик. Ниґда вшыткы не сут добры ани ниґда вшыткы не сут поганы. Ниґда вшыткы не будут собі рівны, аджи в комуні такого не было. Росияне прецін до своіх інформаторів та провідників (а такыма барз часто віділи іх австро-угорскы воякы) бы не стріляли. Кєд вшыткы были бы зрадниками, то Австриякы напевно нашых предків перед Москалями бы не охороняли. Не мам сумніву, же з той самой причыны выселяно жытелів польскых и русиньскых сіл, Поляків и Русинів вывожено задля зменшыня страт в мирным населеню фронтовых сіл. Адже по єдній и другій стороні Маґуры хоронено мирных жытелів. Єднако вшыткым людям, вывоженым з Гладышова и Вірхни, не дало ся врятувати жытя. ●

---

1. B. Głód, *Thalerhof… Kara za grzechy, czyli o Karpatorusinach i ich losach doby Wielkiej Wojny inaczej [в:] Bieszczadzkie Lwy. Krew na połoninach – Wielka Wojna na obu brzegach Sanu i jej skutki.* Редакция Анджея Олейко и Кжиштофа Реймана, Том II, Выдавництво „Carpathia" 2025, с. 263-264. Польскый історик на конец своіх выводів наводит слова з кронікы ц. и к. полку зо Сальтзбурґа: M. Ritten von Hoen, K.u.K. Infanterie-Regiment Erzherzog Reiner nr. 59. Weltkrieg 1914-1918, Сальтзбурґ 1933, с. 232-233.

2. Більше о тім довідате ся ту: A. Kroh, *„Praskie Dzieci" przechodzą na stronę rosyjską* [в:] Magury 85, с. 101- 111.

3. A. Kroh, *„Praskie Dzieci"…*, с. 106.

4. Тамже, с. 105-106.

eprasa.pl 1f5109d481

РЕЦЕНЗІЇ

Сергій Осока, «Три лини для Марії». Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. – 248 с.

Леся КОРОСТАТЕВИЧ

Спогади, що пахнуть

Є книги, які читаються швидко та легко, але надовго залишають теплий післясмак. «Три лини для Марії» – саме з таких. Вона схожа на розмову з другом, який сидить поруч і без поспіху ділиться спогадами. Наче ви сідаєте за кухонний стіл, наливаєте чай, і він починає говорити – просто, щиро, наче між іншим. І ти слухаєш, навіть якщо не збирався, бо ці історії мають дивну здатність чіпляти. Вони пахнуть ріллею, яблуками, рибою зі ставка, старим дерев'яним будинком. У них чути людські голоси й кроки, і від цього складається враження, ніби ти перенісся в інший час, а не просто читаєш книгу. Це книжка про життя – густе, справжнє, часом гірке, а подекуди й смішне.

Сергій Осока у своїх новелах розповідає про полтавське село. Про те, яким воно було в останні роки СРСР, коли всі жили ніби в півтіні: старе ще не зникло, а нове ще не прийшло. Герої його новел – прості селяни. У когось жорсткий характер, у когось дивні звички, а хтось живе так, що хоч у кіно показуй. Проте саме вони й створюють той світ, у якому росте хлопчик, що згодом стане письменником.

Особливість цієї книжки в тому, що вона буквально «відчувається». Читаєш рядок, і здається, ніби справді вдихаєш запах свіжого хліба чи яблук, що впали в траву. Десь гупають двері, десь женуть худобу, десь сміються діти – і цей гамір стає частиною твору.

Письменник вдало підмічає дрібниці. Він уважний до деталей, його стиль простий і влучний. У кожній новелі є жива людина – зі своїми радощами, слабкостями й болем. Немає відчуття, що автор когось судить чи виправдовує. Він просто дивиться і показує. А ми вже самі вирішуємо, що з цим робити й як це відчувати.

Герої Осоки – ті, кого ми зазвичай не помічаємо у щоденному житті. Жінки, які виховують дітей, працюють у полі, ведуть господарство. Діти, що ростуть серед нестачі, але знаходять радощі у дрібницях. Чоловіки, які намагаються втримати контроль над життям, іноді зриваються, та знову беруться до роботи. Тут є суворі й смішні, добрі й трагічні. Кожен з них – маленька частинка великої мозаїки.

Збірка складається з 35 новел, більшість із них мають автобіографічний характер. Це сільські спогади дитинства, різні за настроєм і тривалістю. Одні нагадують короткий ескіз, інші розгорнуті й докладні. Хтось може скептично запитати: «А що цікавого в історіях про село?» Проте саме в буденному й захована особливість. Бо кожен, хто читатиме, впізнає себе чи своїх рідних. У когось була така ж сувора бабуся. У когось – сусід, що жартував при кожній нагоді. У когось – мовчазний батько, який працював до знемоги. Саме ця впізнаваність і робить збірку близькою. Мабуть, усі пам'ятають ті фрази «не чіпай, це на свято», коли на столі стояло щось особливе. І саме тоді найбільше хотілося потягнути шматочок. Або коли батьки довго заощаджували і таки купували дитині дорогий, якісний одяг, що так важко було знайти. І це була їхня гордість, а дитина вибігала на вулицю й за п'ять хвилин поверталася брудна з голови до ніг. Не тому, що хотіла насолити, а тому що вишня кликала залізти, ставок – скупатися, трава – впасти й покотитися. У таких дитячих спогадах упізнаєш себе.

Новели Осоки якраз і показують подібні історії. На перший погляд його герої суворі – бабуся чи мама. Та варто придивитися ближче, як за суворістю проступає ніжність і турбота. Навіть коли мама семирічного Сергія вчить манер: «Лікті не складай на стіл! Хіба тобі дев'яносто год?! Ну чого ти держиш ту вилку, як макака?! Не хватай – у тебе ніхто не відніматиме...» – в цій сцені є і сміх, і тепло. Бабуся ж постає іншою: сувора до сліз онука, але часто балувала його на людях, щоб усі бачили – вона його любить. У цих дрібницях проглядається щось більше, ніж просто сімейна буденність.

Яскравою є також новела про маминих подруг Лілю і Гюлю, що приїхали з Азербайджану. Вони внесли у село інший колорит – сміх, розмови, новини з далеких країв. Для малого Сергія їхній візит означав насамперед солодощі. Тієї розкоші вдома завжди бракувало. Гості ж приносили диво. І дитина чекала їхнього приїзду з нетерпінням. Дід тим часом бурчав: «Нащо вони приїхали? Гості – то значить, хтось картоплю не садить». У цих словах – і гумор, і правда селянського життя, де робота завжди була понад усе. Сцена звучить щиро й правдиво, і в ній – весь сільський світ: сміх, клопоти, турбота й солодке, що стає символом радості.

Є в збірці новели, які смішать, бо ситуації до болю знайомі. Інші ж, навпаки, втискають у тишу, бо там живе біль. Але саме це поєднання робить книжку живою. Бо й життя завжди таке: не тільки світле чи темне, а змішане, строкате, як клаптикова ковдра.

Окрема принадність книжки – мова. Осока тонко відтворює полтавський діалект, з «трембелем» (вішак), «пірожиним», «телехвоном», який додає розповіді особливого колориту. Фрази звучать природно, кожне слово стає на своє місце. Тут немає складності, хоча автор уміє користуватися метафорами і деталлю. Він говорить тієї живою мовою, якою і досі говорять у тих селах.

Завдяки приватним історіям автор чіпляє і глибші теми. Радянське виховання, яке ламало дітей. Роль жінки, що нерідко була єдиною опорою родини. Тиск системи, який не зникав навіть у найдрібніших речах. Та все одно, читати цю збірку – як підслухати старі розповіді. Вони інколи смішать, інколи тривожать. І водночас навчають слухати, цінувати прості речі, бачити красу у звичайному. У дрібницях, у людях, у коротких зустрічах, у сміхові чи навіть у буркотінні діда, яке водночас сповнене турботи.

Для сучасного читача ці історії можуть стати певним відкриттям. Бо багато хто вже давно забув ті часи і звик до сучасного, добротного життя, до звичної доступності речей. А цей текст – це як нагадування, спогад, наче альбом зі світлинами, тільки зітканий словами. Кожна новела – окремий кадр. Читаєш – і бачиш обличчя, чуєш голоси, ніби сам опинився там. І коли перегортаєш останню сторінку, відчуття лишається ще довго: запах яблук, дитячий сміх, як відгомін дитинства, що ніколи не зникає. ●

eprasa.pl 1f5109d481

Катехитичний відділ
Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ
в Польщі та Парафія Воздвиження
Чесного Хреста в Ґурові-Ілавецькому
запрошують на

ЮВІЛЕЙНИЙ
XXV Єпархіальний огляд релігійної творчості УГКЦ в Польщі
«СВЯТІ, ЯКІ ЄДНАЮТЬ НАРОДИ»
22 листопада 2025 року
початок о 10:00
Комплекс шкіл
з українською мовою навчання
Ґурово-Ілавецьке, вул. Шкільна 6
Директор Катехитичного відділу
о. митрат Іван Лайкіш

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogłoszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 1f5109d481

90 років з дня народження Василя Симоненка

XXII

Огляд української співаної поезії та авторської і сучасної пісні

15 листопада 2025 год. 9:00

Szkoła Podstawowa nr 2
im. Jarosława Dąbrowskiego
(ul. Kościuszki 70)

Organizator / Współorganizator

Patronat medialny

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA

Zadanie współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

WARMIA MAZURY

Związek Ukraińców w Polsce
Koło w Olsztynie

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jarosława Dąbrowskiego w Olsztynie

Наше Слово

eprasa.pl 1f5109d481